

Mjesto i uloga edukacijskih programa u prevenciji i suvremenom zbrinjavanju osteoporoze

Slobodanka BOLANČA

Hrvatsko društvo za osteoporozu, Šalata 11, 10000 Zagreb

Primljeno/Received: 2000-02-24; Prihvaćeno/Accepted: 2000-03-10

Edukacijski programi mogu biti usmjereni zdravstvenim djelatnicima ili širokom pučanstvu. Osnovni ciljevi edukacijskih programa su povećanje znanje među ugroženim populacijom o uzrocima osteoporoze i čimbenicima rizika, prikaz vrijednosti (ili korist) ranog otkrivanja i prevencije osteoporoze, identificiranje one vrstu liječenja koja dugoročno daje najbolji omjer koristi naspram troškova te poboljša evaluacija, edukacija i liječenje pacijenata s osteoporozom i frakturama. Hrvatsko Društvo za osteoporozu, u suradnji s drugim sukladnim udrugama i stručnim društvima, kao što su Hrvatsko Društvo za kalcificirana tkiva i Hrvatsko endokrinološko Društvo izradilo je nekoliko pisanih materijala, održalo više predavanja te sudjelovalo u izradi stručnih medicinskih materijala, algoritama i uputa.

Ključne riječi

edukacijski programi, osteoporoza

Place and Role of Education Programs for Prevention and Treatment of Osteoporosis

Education programs are focused at either Health care professionals or broad population. They goal is to increase general knowledge among population at risk about etiology, risk factors, prevention and treatment of osteoporosis, with the special identification of best cost-benefit ratio regarding evaluation, education and treatment of osteoporotic patients with or without fracture. Croatia Society for osteoporosis, in association with Croatian Calcified Tissue Society, and Croatian Endocrinology Society was developed serious of written materials (popular and strictly scientific) and gave several lectures.

Key Words

educational programs, osteoporosis

* Rad će biti referiran na znanstvenom skupu *Osteoporoza*, KB Dubrava, Zagreb, 24. ožujka 2000.

Osteoporozna je kronična bolest, poput hipertenzije ili ateroskleroze, koja zbog svoje visoke prevalencije predstavlja jedan od najznačajnijih javno-zdravstvenih problema suvremene medicine.

Unatrag 10 godina učinjeni su veliki koraci u prevenciji, ranom otkrivanju (screening) i dijagnostici osteoporoze, ali isto tako i u području liječenja osteoporoze, što je u velikoj mjeri povećalo interes za edukacijskim programima. Osim toga, još je uvijek prisutan veliki raskorak između znanstvenih spoznaja i poznavanja istih u populaciji. Osteoporozna je od nedavno zaokupila pažnju istraživača, dok je s druge strane još uvijek obeshrabrujuće poznavanje rizičnih čimbenika i posljedica osteoporoze među građanima.

Nedavno provedeno istraživanje u jednom američkom centru za osteoporozu pokazalo je slijedeće:

1. 92 % ispitanika ne zna da je fraktura kralješka najčešća posljedica osteoporoze
2. 1/3 ispitanika ne zna da je prijelom kuka najčešće također posljedica osteoporoze
3. 90 % ispitanika ne zna da je osteoporozna potencijalno smrtna bolest
4. Samo 28 % ispitanika zna da se kod žena starijih od 50 godina osteoporozna javlja češće od karcinoma dojke, kardiovaskularnih bolesti, karcinoma jajnika i Alzheimerove bolesti.
5. čak 46 % ispitanika priznaje da zna vrlo malo ili ništa o osteoporozni
6. 39 % ispitanika starijih od 45 god. nisu do sada razgovarali o osteoporozni s nadležnim liječnikom iako imaju povećan rizik.

OSNOVNI CILJEVI EDUKACIJSKIH PROGRAMA

1. Povećati znanje među ugroženim populacijom o uzrocima osteoporoze i čimbenicima rizika
2. Prikazati vrijednost (ili korist) ranog otkrivanja i prevencije osteoporoze
3. Identificirati onu vrstu liječenja koja dugoročno daje najbolji omjer koristi naspram troškova.

Potrebno je pokrenuti kontinuirane edukacijske programe i kod nas, s ciljem da se:

1. Precizno utvrdi teret posljedica osteoporoze za zdravstvenu zaštitu u RH.

2. Implementira screening program za skupinu postmenopausalnih žena s povećanim rizikom, kroz Hrvatsko društvo za osteoporozu (ili slične udruge).
3. Poboljša evaluacija, edukacija i liječenje pacijenata s osteoporozom i frakturama
4. Organiziraju edukacijski seminari svakog mjeseca za pacijente i članove obitelji
5. Procijene mogućnosti implementiranja higijensko-dijetetskih mjera za koje je poznato da smanjuju rizik od osteoporotičnih prijeloma, kod starijih osoba u stacionarnim ustanovama.
6. Ispitaju mogućnosti povećanja vršne koštane gustoće kod mladih odraslih osoba pomoću jednostavnih dijetetskih mjera.

CILJNA POPULACIJA

Edukacijski programi mogu biti usmjereni zdravstvenim djelatnicima ili širokom pučanstvu. Među zdravstvenim djelatnicima posebno treba istaknuti liječnike specijaliste (ginekologe, interniste-endokrinologe, fizijatre, reumatologe, i ortopede), liječnike opće i obiteljske medicine te medicinske sestre i fizioterapeute. Među pučanstvom potrebno je identificirati ugrožene skupine (postmenopausalne žene, sve osobe starije životne dobi i sl.) te mlade kod kojih primjenjujemo posebne edukacijske programe usmjerene na prevenciju osteoporoze.

METODE / SREDSTVA KOJE SE KORISTE U EDUKACIJSKIM PROGRAMIMA

1. Predavanja, kongresi, simpoziji te stručna medicinska literatura (knjige, časopisi i sl.)

To su najznačajnija sredstva koja se rabe pri edukaciji liječnika, manju su korisna za popularizaciju osteoporoze u populaciji. Preduvjet su za organiziranu javnu promidžbu prevencije i rane dijagnostike.

2. Mediji (TV i radio emisije, članci u časopisima i dnevnom tisku i sl.)

Mediji su najvažnije sredstvo za obraćanje svim ugroženim skupinama. Nedostatak je što poruke moraju biti kratke pa mogu samo dovesti do pobuđivanja interesa, a prava informacija se mora osigurati korištenjem nekih drugih sredstava, kao što su predavanja ili brošure.

3. Pisani materijali (brošure, priručnici, pamfleti, novine i sl.)

Predstavljaju najkvalitetniji oblik obraćanja pučanstvu. Poruke moraju biti jasne i svima razumljive, moraju sadržavati sve potrebne informacije, od prevencije do liječenja, kao i podatke o dijagnostičkim metodama. Koriste se u ranoj fazi promidžbene aktivnosti, a glavni nedostatak su visoki troškovi.

INTERNET

Internet polako preuzima vodeće mjesto u odabiru sredstva za javno promicanje ideje ili koncepta u visoko razvijenim zemljama. Kod nas još uvijek nema vodeće mjesto, naročito za skupinu najugroženijih, a to su uglavnom postmenopausalne žene i osobe starije životne dobi koje su ujedno i najmalobrojniji korisnici Interneta u nas. Budući se očekuje eksponencialni porast broja korisnika, to je medij kojeg svakako ne smijemo izostaviti.

Hrvatsko Društvo za osteoporozu, u suradnji s drugim sukladnim udrugama i stručnim društvima, kao što su Hrvatsko Društvo za kalcificirana tkiva i Hrvatsko endokrinološko Društvo, je značajno doprinjelo promicanju znanja o osteoporozu kako među liječnicima tako i među pučanstvom Republike Hrvatske. Osnovano ne tako davne 1997.g., do danas je obuhvatilo više stotina članova iz raznih krajeva Hrvatske, Društvo je nesebično radilo na javnoj promidžbi osteoporoze i u tu svrhu izradilo nekoliko pisanih materijala, od kojih naročito treba spomenuti Priručnik za pacijente. Osim Priručnika, Društvo je u suradnji s Hrvatskim endokrinološkim društvom izdalo i Prve hrvatske smjernice za prevenciju, dijagnostiku i liječenje ostoporoze te Algoritam namijenjen liječnicima primarne zdravstvene zaštite. Društvo je također pokrenulo izdavanje časopisa Osteoporozu, koji je s interesom prihvaćen i među liječnicima i među pacijentima:

Navedene slike časopisa predstavljaju Priručnik za pacijente, Prve hrvatske smjernice za prevenciju, dijagnostiku i liječenje osteoporoze, Algoritam za prevenciju, dijagnostiku i liječenje osteoporoze i druge tiskovine na temu osteoporoze:

